Redacţiunea, Administraţiunea, şi Tipografia:
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimetŭ.
INSERATE se primesc la Administraţiune în Braşovŭ şi la următórele Birourĭ de anunciurĭ: în Viena: *M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppeliks Nachfolger; Anton Oppelik, J. Dannsber*, în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*; în Bucurescĭ: *Agence Havas*, Succursale de Roumanie; în Hamburg: *Karolyi & Liebmann*.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o seria 10 cr. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVIII.

„Gazeta" iese în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ la administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 15. Braşovŭ, Vinerĭ, 20 Ianuarie (1 Februarie) 1895.

Scandalulŭ dela Gherla.

Braşovŭ, 19 Ianuarie v. 1895

La institutulŭ preparandialŭ românŭ din Gherla s'a ivitŭ unŭ casŭ forte tristŭ şi îngrijitorŭ, care ne face a ne ocupa chiar la acestŭ locŭ de elŭ.

Dintre elevii preparandialĭ de cursulŭ alŭ treilea, 18 inşĭ au părăsitŭ cursulŭ şi au cerutŭ dela inspectorulŭ ungurescŭ de şcóle, ca sĕ le facă locŭ în institutulŭ preparandialŭ alŭ statului. Ei, va sĕ dică, au părăsitŭ institutulŭ românescŭ, menitŭ pentru crescerea dascălilorŭ poporului românŭ, şi au cerutŭ sĕ li-se facă locŭ într'unŭ institutŭ maghiarŭ, în care se crescŭ adversarii culturei nóstre naţionale.

Tinerii aceştia au credutŭ, că-şĭ vorŭ puté justifica pasulŭ lorŭ nesocotitŭ şi vecinicŭ condamnabilŭ printr'o declaraţiune subscrisă de ei, 18 inşĭ, pe care au adresat'o tuturorŭ diarelorŭ nóstre naţionale şi pe care o avemŭ înaintea nóstră. In acéstă declaraţiune ei presentă ca pricină a rĕului o neînţelegere iscată între ei şi între catechetulŭ preparandialŭ Ioanŭ Melianŭ, despre care spunŭ, că i-ar fi tractatŭ prea durŭ şi într'unŭ modŭ cu totulŭ nedemnŭ de ei. Din causa acésta tinerii s'au plânsŭ profesorului de classă V. Suciu, care li-a şi promisŭ, că va aşterne causa conferenţei profesorale; dér înainte de ce conferenţa ar fi adusŭ vre-o hotărîre în causă, domnialorŭ au aflatŭ cu cale de a-şĭ face ei înşi-şĭ judecata, punêndu-se în grevă faţă cu catechetulŭ Melianŭ, la ale căruia óre de prelegere au hotărîtŭ sĕ nu mai ia parte. Când, în urma acésta, directorulŭ preparandiei, însoţitŭ de trei profesorĭ, se presentă în şcólă şi întrebă pe elevii revoltaţĭ, că pentru ce nu s'au presentatŭ la ora de prelegere a catechetului, unulŭ dintre ei a declaratŭ, că nu vréu sĕ mai mérgă la órele de prelegere ale catechetului Melianŭ „pentru că dela începutŭ a tractatŭ prea durŭ cu ei", ér la urmă începură cu toţii sĕ strige, că „nu le trebue d-lŭ Melianŭ".

Cu atâta afacerea s'a isprăvitŭ. Tinerii au hotărîtŭ sĕ părăsescă institutulŭ şi s'au dusŭ la directorulŭ sĕ-şĭ céră testimonii de frecuentare, dér nu li-s'au datŭ; în diua următóre câţiva dintre ei au vrutŭ sĕ mérgă la episcopulŭ ca sĕ se plângă, dér nu li-s)a permisŭ intrarea. Cu asta s'a încheiatŭ procedura; 18 dintre elevii cursului de anulŭ alŭ treilea au părăsitŭ institutulŭ, rĕmânêndŭ în acestŭ cursŭ numai doi elevĭ, carĭ în declaraţiunea trimisă nouĕ suntŭ numiţĭ din partea celorŭ dintâiu „trădătorĭ!"

Aci amŭ arătatŭ faptulŭ după cum ni-lŭ presentă înşi-şĭ tinerii preparandiştĭ în declaraţiunea lorŭ. Alte amĕnunte în causa acésta nu avemŭ.

Din cele de mai susŭ reese clarŭ, eă aci avemŭ de-a face cu unŭ spiritŭ anarchicŭ, pe care nu-lŭ vomŭ puté lua în apĕrare nicĭ-odată, pe lângă tótă bunăvoinţa, ce-o avemŭ faţă de tinerii noştri. Inţelegemŭ, ca tinerii sĕ se fi simţitŭ neîndreptăţiţĭ de tratarea catechetului lorŭ, înţelegemŭ, ca ei sĕ protesteze în contra acésta şi sĕ se plângă la mai marĭ, dér ca ei înşi-şĭ sĕ-şĭ facă judecata, ei înşi-şĭ sĕ aducă hotărîrea de-a elimina pe unŭ profesorŭ alŭ lorŭ şi sĕ pretindă încă confirmarea acestei hotărîrĭ din partea mai marilorŭ, acésta e prea multŭ.

Orĭ câtŭ de legitimă ar fi fostŭ plângerea tinerilorŭ preparandiştĭ în contra catechetului, lorŭ înse nu le era permisŭ sĕ desconsidere în asemenea modŭ disciplina şcolară. Unde vomŭ ajunge, décă vomŭ lăsa a se introduce în sînulŭ tinerimei nóstre unŭ asemenea spiritŭ, care nu cunósce disciplină, nu supunere şi respectŭ faţă de mai marii sĕi? Cei ce în asemenea modŭ calcă şi desconsideră astădĭ disciplina şcolară, ca mâne vorŭ face acelaşĭ lucru cu disciplina naţională şi nu va fi chipŭ de-a mai puté forma cu asemenea elemente unŭ organismŭ naţionalŭ putericŭ şi sănĕtosŭ.

Nu ceremŭ şi n'amŭ cerutu nicĭ-odată dela tinerimea nóstră, ca sĕ îndure cu capulŭ plecatŭ nedreptăţile, ce eventualŭ 'i s'ar face, fiă din partea orĭ şi cui. Din contră, amŭ aprobatŭ şi încuragiatŭ întotdéuna pe acei tinerĭ ai noştri, carĭ au sciutŭ sĕ-şĭ elupte cu bravură şi energiă dreptulŭ lorŭ. Dér ca cineva sĕ mérgă aşa departe, cum au mersŭ tinerii noştri gherlanĭ: sĕ desconsidere în asemenea modŭ neertatŭ respectulŭ şi autoritatea datorită mai marilorŭ, ér pe de-asupra sĕ mai comită şi imprudenţa de-a se arunca în braţele adversarilorŭ noştri naţionalĭ, acésta e prea multŭ. Acésta nu vomŭ ierta-o tinerilorŭ noştri dela Gherla nicĭ-odată. Mai bine sĕ se fi reîntorsŭ acasă la córnele plugului şi sĕ muncéscă în brazda părinţilorŭ lorŭ ca Românĭ cinstiţĭ, dér nu sĕ se facă uneltele duşmanilorŭ noştri, căcĭ acésta este o crimă, este o pată neiertată în analele pline de mândriă naţională a tinerimei nóstre.

Cu acésta nu vrĕmŭ sĕ dicemŭ, că amŭ lua în apĕrare procedura mai marilorŭ proparandiei din Gherla. Aceştia aŭ comisŭ unŭ pĕcatŭ neertatŭ prin faptulŭ, că au lăsatŭ rĕulŭ sĕ se perpetueze şi n'au sciutŭ la timpŭ sĕ prevină scandalulŭ. Ei trebuia sĕ védă, că aicĭ nu póte fi lucru curatŭ. Trebue că o mână streină a vîrîtŭ intrigile în sînulŭ tinerimei, despre care nu putemŭ presupune sĕ aibă unŭ sufletŭ atâtŭ de stricatŭ, încâtŭ din propriulŭ sĕu îndemnŭ sĕ vină la îngrozitórea ideă, de-a se arunca în braţele adversarilorŭ noştri.

Décă mai e cu putinţă de-a îndrepta ceva din ceea ce s'a făcutŭ ceremŭ dela mai marii preparandiei din Gherla sĕ nu întârdiă de-a face totŭ ce le stă în putinţă în direcţiunea acésta, ér pentru viitorŭ sĕ se ferescă de-a mai amărî sufletulŭ tinerimei de sub conducerea lorŭ prin tractarea prea autocratică şi adese-orĭ chiar póte despotică, în contra căreia nu numai odată amŭ avutŭ de a ne plânge.

Statulŭ şi „suprematia maghiara".

In discursulŭ-programŭ, ce l'a ţinutŭ ministrulŭ-preşedinte Bánffy în şedinţa dela 19 Ianuarie n., a declaratŭ între altele, că guvernulŭ, avêndŭ în vedere supremaţia elementului maghiarŭ în statŭ, va nisui întru desvoltarea statului maghiarŭ în direcţiă naţională maghiară şi întru susţinerea şi asigurarea ideii de statŭ.

S'a discutatŭ aşa de multŭ la noi absurditatea, ce-o cuprinde frasa „ideii de statŭ maghiarŭ", încâtŭ aflămŭ de prisosŭ a ne mai pierde timpulŭ pentru combaterea acestei idei baroce şi nebune. Credemŭ înse a nu fi de prisosŭ, décă vorbimŭ adĭ puţinŭ despre umflata frasă „*supremaţiă maghiară*", mai alesŭ, că în luptele din urmă dintre Românĭ şi Maghiarĭ, s'a accentuatŭ şi se accentuéză într'una, de către adversarii némului nostru, că poporulŭ românŭ, neavêndŭ supremaţia în statŭ, nu póte reclama aceleaşĭ drepturĭ şi privilegii politice, ca Maghiarii, fiindŭ-că aceştia — dice-se — atâtŭ în privinţa numerică, câtŭ şi în privinţa intelectuală suntŭ superiorĭ orĭ cărei naţiunei conlocuitóre.

Décă politicianii maghiarĭ înţelegŭ sub espresia „supremaţiă maghiară" asupra Românilorŭ din Transilvania şi Ungaria, supremaţia lorŭ de rassă asupra elementului românescŭ conlocuitorŭ, atuncĭ esplicarea nu póte fi alta, decâtŭ, că elementulŭ maghiarŭ este domnitorŭ, ér elementulŭ românŭ este servitorŭ;

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS."

(Reproducerea oprită.)

Din anii 1848—49.

Memorii, de ***Vasilie Moldovanŭ.***

(9) (Urmare).

După-ce a rĕsăritŭ sórele şi amŭ vĕdutŭ, că iesŭ şi ómenii la lucrulŭ câmpului, amŭ trasŭ şi noi către satŭ, dér din când în când căutamŭ către Tĕrgulŭ-Mureşului, ca sĕ ne convingemŭ, óre nu se apropie vre-o cetă de voluntirĭ sĕ ne prindă.

Stâmpărându-ne fómea amŭ eşitŭ éraşĭ la câmpŭ şi, într'unŭ locŭ mai ridicatŭ, amŭ pânditŭ pănă către amédĭ, dér vĕdêndŭ, că nu se face nicĭ o mişcare spre a cerceta asupra întêmplărei husariului, Russu s'a dusŭ la Vidrasĕu, éră eu mi-am căutatŭ de alte ocupaţiunĭ.

Séra după cină aşteptam pe Russu sĕ vină, ca sĕ eşimŭ la campŭ, căcĭ din precauţiune nu durmeamŭ în satŭ, ér tocmai acum aveamŭ causă fundată, de a fi mai îngrijaţĭ. N'am aşteptatŭ multŭ şi Russu, întrândŭ în casă, ne-a povestitŭ următórea întêmplare:

— După-ce am sositŭ acasă, a venitŭ îndată la mine Suba János, feciorulŭ deregătorului din locŭ, şi m'a învitatŭ sĕ mergŭ la Vaşarheiu, că astă séră se va juca o piesă teatrală fórte frumósă, pe care ar fi pĕcatu sĕ n'o ascultŭ. Elŭ mi-a promisŭ, că mĕ duce cu căruţulŭ lorŭ, şi de n'aşĭ avea banĭ, mi-ar plăti elŭ chiar şi biletulŭ. După-ce nu m'a pututŭ îndupleca sĕ-mi dau învoirea, m'a întrebatŭ, că sciu ceva nou? I-am rĕspunsŭ, că nu sciu, ér elŭ a disŭ: În nóptea trecută, pe drumulŭ ţĕrii între Vidrasĕu şi Chirileu, cineva a prinsŭ stafeta, care era trimisă de magistratŭ la guvernŭ; a despoiat'o de tóte scrisorile oficióse, şi într'atâta sunt de convinşĭ ómenii, că acestŭ faptŭ l'ai sĕvêrşitŭ tu, încâtŭ de s'ar coborî Sân-Petru din cerŭ şi ar predica de pe fântână (în Vaşarheiu) nevinovăţia ta, totuşi nu l'ar crede nime. Eu i-am rĕspunsŭ: Vedĭ cum e prietinulŭ Ungurŭ! Tu însuţĭ credĭ, că eu aşĭ fi despoiatŭ stafeta, şi totuşĭ ţ'ai încercatŭ tóte puterile sĕ mĕ înşelĭ a merge la Vaşarheiu, ca apoi tu celŭ dintâiu sĕ pui mâna pe mine.

Era târdiu, trebuia ca noi sĕ fi eşitŭ de multŭ din satŭ, căcĭ în urma evenimentelorŭ mai próspete, ne puteamŭ aştepta cu siguritate, că Maghiarii nu vorŭ întrelăsa o probă, de a pune mâna pe noi. Cu tóte acestea nu ne puteamŭ rupe din casă, revenindŭ éră şi éră asupra istoriei cu stafeta şi asupra perfidiei, ce a dovedit'o Suba faţă de amiculŭ meu Russu. De-odată ne atrage atentiunea lătratulŭ vehementŭ alŭ cânilorŭ. Frate-meu a eşitŭ afară, ca sĕ cerce causa neliniştei, ér noi apucarămŭ armele, dér ne liniştirămŭ de locŭ, audêndŭ unŭ glasŭ cunoscutŭ, care cerea sĕ între în casă, ca sĕ ne comunice ceva în secretŭ.

Săteanulŭ, cu numele Mateiu Munteanu întrândŭ, ne povesti următórea întêmplare:

În nóptea trecută am fostŭ cu carulŭ după rogozŭ, cam în dreptŭ cu ospĕtăria numită „Cocostĕrgulŭ". După-ce am pusŭ rogozulŭ pe carŭ, era sĕ pornescŭ către casă, cândŭ audŭ glasulŭ unei trîmbiţe. M'am trasŭ lângă drumŭ, m'am rĕdimatŭ de furcă şi am aşteptatŭ sĕ vedŭ, cine e trîmbiţaşulŭ, pe care îlŭ audeam că se, apropie călăresce, dér când a ajunsŭ dreptŭ cu mine, cine scie, ce spaimă l'a cuprinsŭ, destulŭ că a întorsŭ calulŭ şi a rupt'o la fugă îndĕrĕtŭ, de gândeai, că-lŭ duce ălŭ necuratŭ. Eu am datŭ după vacĭ sĕ le prindŭ la jugŭ, şi cum am trecutŭ peste drumŭ după ele, m'am împiedecatŭ de-o straiţă mare, pe care ducêndu-o acasă, am aflatŭ în ea aceste scrisorĭ, ce le-am adusŭ sĕ vedeţĭ, ce suntŭ.

Dicêndŭ acestea, îmi dĕdu unŭ pachetŭ mare de scrisorĭ îndoite şi împăturate fără nicĭ o rênduială, căcĭ Românulŭ cugetândŭ, că scrisorile vorŭ conţiné banĭ, le-a dessigilatŭ şi nu le-a mai sciutŭ împătura cum au fostŭ.

Luândŭ scrisorile la cercetare, la primulŭ locŭ potŭ aminti raportulŭ magistratului, cu data de 10 Maiu, adresatŭ guvernului ţĕrii, în care se rógă sĕ dispună, ca advocatulŭ Florianŭ Micaşiu sĕ fiă transferatŭ într'o închisóre la vre-unŭ oraşŭ mai în fundulŭ Secuimei, căcĭ în Tĕrgulŭ-Mureşiului nu ar fi sigurŭ, fiindŭ temă, că Românii vorŭ erumpe şi-lŭ vorŭ libera cu puterea. Magistratulŭ motivà acéstă temere

elementulŭ maghiarŭ are aicĭ o patriă, ér elementulŭ românŭ este strĕinŭ, bunăóră ca colonia grecéscă din Viena, orĭ ca Jidanii veneticĭ din România şi Turcia.

Acéstă esplicaţiune însĕ, în împrejurările date la noi, este o absurditate, şi celŭ ce o face seriosŭ, nu cunósce istoria Ungariei, séu nu vré a-o cunósce, căcĭ elementulŭ românŭ din Transilvania şi Ungaria este unŭ *elementŭ istoricŭ pămêntenŭ*, ér nu veneticŭ. Prin urmare, după dreptulŭ ginţilorŭ, elementulŭ românŭ póte şi *trebue* sĕ fiă în statŭ numai şi numai *coordinatŭ* celui maghiarŭ, nicĭ decum însĕ subordinatŭ, orĭ aruncatŭ dreptŭ nutrementŭ, cum se aruncă o mână de ovĕsŭ în ieslea unui calŭ.

Adversarii nostri însĕ se provócă mereu la dreptulŭ de cucerire. Ei bine, tocmai după dreptulŭ de cucerire, elementulŭ românŭ din Transilvania şi Ungaria nu póte fi aruncatŭ în servitutea „supremaţiei maghiare". Căcĭ, décă e vorba de dreptulŭ de cucerire, atuncĭ tocmai Maghiarii n'ar mai puté vorbi de o patriă proprie. Cândŭ cineva este slabŭ, cum este elementulŭ maghiarŭ de faptŭ în posiţiunea sa topografică, şi suprematiséză numai din graţia împrejurărilorŭ politice în carĭ a ajunsŭ monarchia în urma desastrelorŭ dinainte de 1867, este şi ridicolŭ şi primejdiosŭ a-se provoca la dreptulŭ de cucerire.

Principiulŭ coordinărei elementelorŭ nemaghiare din acestŭ statŭ în genere, şi alŭ elementului românŭ, ca alŭ doilea elementŭ istoricŭ autochtonŭ în specie, este unŭ principiu de conservare, şi nicĭ decâtŭ de distrugere a statului. Destructivŭ nu póte fi, decâtŭ tocmai principiulŭ supremaţiei de rassă, accentuatŭ cu atâta emfasă de adversarii noştri. Acestŭ principiu, negândŭ coordinarea naţională a popórelorŭ nemaghiare, le slăbesce consciinţa patriotică. In tóte dilele se potŭ audi plângerĭ, carĭ documentéză acéstă aserţiune. Mulţĭ îşĭ dicŭ — şi cu dreptŭ cuvêntŭ — că décă Ungaria este patrimoniu numai alŭ Maghiarilorŭ, atuncĭ de ce nu-lŭ apĕră Maghiarii singurĭ; décă Maghiarii suntŭ poporŭ domnitorŭ, ér celelalte popóre numai servitorii lorŭ, atuncĭ cum potŭ ei pretinde, ca noi înşi-ne sĕ ajutămŭ la susţinerea servituţii, în care ne-au pusŭ ei prin pretinsulŭ lorŭ dreptŭ de supremaţiă esclusivă în statŭ?

Dela conceptulŭ supremaţiei de rassă, trecemŭ la supremaţia puterii de statŭ, orĭ la supremaţia Coronei, după cum se obicĭnuesce în statele constituţionale monarchice. Acéstă supremaţiă o recunoscŭ la noi tóte popórele conlocuitóre. Cestiunea însĕ e, că nu este iertatŭ unui guvernŭ — care e mandatariulŭ unui monarchŭ peste mai multe popóre şi alŭ cărui interesŭ nu póte fi altulŭ, decâtŭ a fi dreptŭ faţă cu toţĭ — nu-i este iertatŭ, dicemŭ, unui astfelŭ de guvernŭ, de a *favorisa* pe unii şi de-a *urî*, *persecuta* şi *nedreptăţi* pe alţii. Nu-i este iertatŭ d. e. unui astfelŭ de guvernŭ de-a aşterne spre sancţionare legĭ de acelea, carĭ suntŭ menite a perpetua imoralitatea şi injustiţia; nu-i este iertatŭ a risipi venitele publice pentru scopurĭ parţiale ale unui poporŭ — cum se face la noi; nu-i este permisŭ a identifica statulŭ cu unulŭ din popórele lui; nu i este permisŭ a impune cu forţa o limbă peste alte limbĭ, cum se face la noi cu limba maghiară, şi peste totŭ, nu-i este iertatŭ a împărţi unora beneficiile publice cu găléta, ér altora cu gramulŭ.

Acestŭ modŭ de supremaţiă este totŭ aşa de imoralŭ, ca şi supremaţia de rassă, şi în limba vulgară se numesce răpirea de beneficii dela unii, pentru a fi dăruiţĭ şi încărcaţĭ cu ele alţii, carĭ se numescŭ pe sine „államalkotóellem".

Atâtŭ amŭ ţinutŭ sĕ spunemŭ astă-dată noului ministru preşedinte unguréscŭ şi mamelucilorŭ sĕi, carĭ în virtutea absurdei idei despre o „supremaţiă maghiară" în acestŭ statŭ, aruncă cu noroiu în faţa tuturorŭ naţiunilorŭ nemaghiare autochtone, carĭ de dragulŭ unui osŭ de rosŭ, nu se simtŭ îndemnate a întra în tabĕra lorŭ şi a-şĭ vinde pielea — ca bunăóră blăjinii noştri Saşĭ — pentru nisce micĭ interese vremelnice.

Dieta ungară.

— Desbaterea budgetului de culte şi instrucţiune publică. —

Totŭ mai interesante devinŭ desbaterile din dieta unguréscă asupra învĕţământului publicŭ. In şedinţa dietei dela 29 Ianuarie, continuându-se aceste desbaterĭ, a luatŭ mai întâiu cuvêntulŭ

Hévizy János. La începutulŭ vorbirei sale elŭ dise, că viitorulŭ naţiunei maghiare atêrnă dela împrejurarea, întru câtŭ ea scie şi póte sĕ întrécă pe naţionalităţĭ în sciinţă şi cultură. Légănulŭ culturei nóstre publice suntŭ asilele de copii. A apĕra şi desvolta acéstă instituţiă, este ultima nóstră datorinţă. Dér sĕ nu închidemŭ ochii dinaintea stărilorŭ triste pe acestŭ terenŭ. Avemŭ cu totulŭ numai 12 preparandii pentru kisdedovuri, şi dintre ac-stea numai 3 suntŭ ale statului. Starea acésta e nesuportabilă. E lucru tristŭ, că dintre tóte guvernele lumei, singurŭ guvernulŭ maghiarŭ este acela, care mereu aşteptă, sĕ fiă îmbolditŭ pentru aşĭ împlinĭ datoria naţională. Ceremŭ déră dela guvernŭ şi dela ministrulŭ instrucţiunei publice, sĕ corespundă aşteptărilorŭ statului naţionalŭ maghiarŭ.

Cestiunea de-a se face de statŭ întregŭ învĕţământulŭ, nu s'a pusŭ pentru primaóră în discuţiă aicĭ, căcĭ e faptŭ, că numai acéste dă cele mai multe garanţii pentru o direcţiă naţională unitară. Inaintea guvernului trebue sĕ plutéscă o singură ideiă conducĕtóre: ca adecă în acéstă patriă sĕ înţelégă unulŭ fiă-care, că *deşi limba maternă îi este alta, totuşĭ e membrulŭ naţiunei mamaghiare, şi că pe lângă învĕţarea limbei sale materne, are datorinţa de a învĕţa şi limba „naţiunei"* (maghiare). Din causa acésta e de lipsă revisuirea art. de lege 48 din 1868.

Trecêndŭ la învĕţământulŭ secundarŭ şovinistulŭ deputatŭ ungurŭ dise, că a sositŭ timpulŭ, ca scólele medii sĕ se unifice. Declară apoi, că primesce cu bucuriă declaraţia ministrului, că *va forţa consolidarea caracterului maghiarŭ în planulŭ de învĕţământŭ.*

Vorbesce apoi despre influenţa ideilorŭ strĕine. Alte naţiunĭ micĭ, dise elŭ, s'au deşteptatŭ de multŭ la consciinţa naţională, Maghiarii însĕ nu sciu nicĭ adĭ sĕ fiă maghiarĭ. E lucru ne mai auditŭ, că în Ungaria suntŭ 7 scóle medii germane, 5 române şi 1 italiană. *Speră, că ministrulŭ* va **maghiarisa aceste scóle în limbă, ca şi în spiritŭ.**

Mai vorbi apoi despre defectuositatea planului de învĕţământŭ, despre formarea caracterelorŭ, despre necorectitatea propunerei la univesitate, despre politica bisericéscă a noului guvernŭ şi despre autonomia catolică. După elŭ luà cuvêntulŭ

Berzeviczy Albert (fostŭ secretarŭ ministerialŭ sub Csáky). In primulŭ rêndŭ elŭ se ocupă cu crescerea candidaţilorŭ de preoţĭ, combatândŭ pe câţĭ-va vorbitorĭ, carĭ au cerutŭ, ca institutele teologice sĕ se facă de statŭ. Elŭ nu cere atâta, pretinde însĕ, ca *faţă cu calificarea candidaţilorŭ de preoţĭ, statulŭ se-şĭ valoreze pretensiunile.*

Trece apoi la punctulŭ celŭ mai esenţialŭ alŭ programului guvernului, adecă la revisuirea legii învĕţământului poporalŭ. Salută cu bucuriă acéstă reformă a ministrului, căcĭ elŭ încă deja la 1893 a luatŭ posiţiă pentru acéstă revisuire. Nu împărtăşesce temerile acelora, carĭ ar dori sĕ se amâne revisuirea din causa agitaţiilorŭ şi iritaţiilorŭ născute de reformele bisericescĭ, nu, mai alesŭ, că *revisuirea acesta trebue se se facă paralelŭ cu reforma administraţiei.* Mai departe mulţĭ ţinŭ, că e absolutŭ de lipsă, ca întregŭ învĕţământulŭ sĕ trécă în mâna statului. Guvernulŭ trebue însĕ se fiă precautŭ în privinţa acésta faţă cu îndemnurile oposiţiei. In privinţa acésta elŭ împărtăşesce părerea lui Pulszky, că adecă acéstă reformă fórte cutezată nu este iertatŭ sĕ se ducă în deplinire, atâtŭ din cause financiare, câtŭ şi din punctŭ de vedere alŭ instrucţiei religióse. *Va trebui însĕ, ca asupra scolelorŭ contrare statului sĕ se pună o contrală severă.*

In câtŭ pentru revisuire, *guvernulŭ trebue sĕ se îngrijéscă, ca state strĕine sĕ nu potă ajutora şcolele din Ungrria.* **Acésta mai alesŭ motivéză revisuirea.**

Batthyány Teodorŭ, vorbindŭ la cestiunea învĕţământului publicŭ constată, că pe cum odinióră căsĕtoria civilă, aşa acum cestiunea de-a trece tóte şcólele în mâna statului, începe se agiteze spiritele. Décă căsĕtoria civilă a pricinuitŭ turburărĭ aşa de marĭ, atuncĭ de sigurŭ, că *încercarea de a trece tóte şcolele în mâna statului, va provoca unŭ rĕsboiu culturalŭ ne mai pomenitŭ.*

O icónă a Austriei viitóre.

Diarulŭ vienesŭ „*Parlamentar*" într'unulŭ din numerii sĕi recenţĭ tracteză acéstă temă, accentuândŭ, că astădĭ, când *principiile naţionalităţilorŭ* suntŭ atâtŭ de clare, dualismulŭ, precum şi curentele hegemonice nu mai potŭ esista lungŭ timpŭ. Numitulŭ diarŭ ia ca punctŭ de mânecare cuvintele lui *Napoleon I*, care încă pe atuncĭ a cunoscutŭ bine partea slabă a Austriei, şi care în memoriile sale dela Sânta Elena dice apriatŭ: „*In Austria e imposibilă o domniă unitară, şi în ea, din causa multelorŭ limbĭ, póte esista numai unŭ guvernŭ oligarhicŭ*". Apoi continuă astfelŭ:

Ce sĕ încépă omulŭ cu mantaua peticită a Austro-Ungariei? Se dice, că şi ea încăldesce, cu tóte că nu e prea estetică. Rĕspunsulŭ scurtŭ ar fi următorulŭ: *A rupe cu dualismulŭ, a recunósce dreptulŭ istoricŭ alŭ fiă-cărei naţiunĭ şi a forma din diferitele ţĕrei corónele la carĭ au dreptŭ.*

Provinciile locuite de Germanĭ, adecă: Austria de susŭ şi josŭ, Salzburg, Tirol, Stiria şi Carintia, suntŭ de a-se împreuna într'o *posesiune a Habsburgilorŭ.* Boemia, Moravia, Silesia vestică şi teritoriulŭ locuitŭ de Slovacĭ, au dreptulŭ la *coróna sântului Vaclav.* Slovenii, Croaţii şi Sêrbii cu Dalmaţia forméză *coróna croato sêrbă séu sudslavică*, Galiţia vestică şi Silesia ostică *coróna polonă*, şi Galiţia ostică cu Ruşii din Bucovina şi Ungaria nordică, *coróna ruséscă. Românii din Ungaria, Transilvania şi Bucovina formeză corona română*, ér restulŭ îlŭ forméză *coróna ungară.*

Şepte ţĕrĭ marĭ, organisate în modŭ autonomicŭ, ar ave cu totulŭ altŭ aspectŭ, ca cele 17 provincii de astădĭ atâtŭ de diferite. Şepte guvernorĭ n'ar fi 17 de astădĭ nicĭ şepte diete, 17 de astădĭ. Intréga maşină de guvernare ar fi cu multŭ mai uşóră şi mai puţinŭ costisitóre, ér ceea ce e lucru de căpeteniă: *fiă care poporŭ ar fi îndestulitŭ*, şi totulŭ ar forma o putere, care ar puté sĕ stea faţă şi cu cele mai marĭ pericole. Vomŭ vedé!

Procesulŭ învĕţătorului Trimbiţoniu.

Haţegŭ, 30 Ianuarie 1895.

(Raportŭ specialŭ alŭ „Gaz. Trans").

Domnule Redactorŭ! Spre completarea telegramei de alaltă-erĭ, ce vi-s'a trimisŭ din Deva cu privire la procesulŭ învĕţătorului Trimbiţoniu, vĕ comunicŭ următórele amĕnunte:

La órele $8^{1}/_{2}$ s'a deschisŭ şedinţa sub presedinţa judelui Tolnay, avêndŭ ca votanţĭ pe judii Koncz şi Payor. Acusaţiunea a fostŭ susţinută de substitutulŭ Borbély Sándor, ér apĕrarea de candidatulŭ de advocatŭ *Andreiu Popŭ*, substitutŭ alŭ adv. Franciscŭ Hossu Longinŭ din Deva.

După terminarea interogatorului cu acusatulŭ, care negă totulŭ, se procede la ascultarea martorilorŭ, începêndŭ cu Farkas Árpád şi Máyer Sándor. Aceştia suntŭ martorii denunciaţĭ, carĭ susţinŭ susŭ şi tare, că învĕţătorulŭ *Nicolae Trimbiţoniu*, într'o adunare la Haţegŭ, ar fi rostitŭ vorbe agitatóre contra naţiunei maghiare, ca de pildă: „că mai preferă a face din copiiĭ lui păzitorĭ de porcĭ, decâtŭ sĕ-i înveţe limba maghiară"; — „decâtŭ sĕ spândure pentru furtŭ unŭ Românŭ, Ungurii ar face mai bine sĕ se spândure ei cu toţiĭ;" — „naţiunea maghiară şi aşa ne mai avêndŭ nicĭ unŭ viitorŭ, nu peste multŭ va veni dina luminei, când bruşii se vorŭ îngrăşa cu sânge românescŭ, ér din Ungurĭ va face papricaşŭ cu ardei de Seghedinŭ".

Ceialalţĭ trei martorĭ românĭ şi unulŭ armeanŭ afirmă, că nicĭ nu s'au pomenitŭ asemene vorbe, şi nicĭ adunare n'a fostŭ, ci întêlnirea din acea di o justifică prin împrejurarea, că venindŭ la têrgulŭ de sĕptĕmână, au intratŭ în restaurantŭ sĕ-şĭ potoléscă fómea şi setea, şi ast-felŭ s'au întêlnitŭ cu toţii la o masă, unde au prândiţŭ împreună.

Depoziţiile martorilorŭ Máyer şi Farkas suntŭ fórte confuse şi contradicĕtóre, cu tóte că celŭ dintâiu este candidatŭ de profesoratŭ în Cluşiu, alŭ doilea notarŭ de cercŭ în Bretea, română. Confusiunea fù cu atâtŭ mai mare, când, fiind provocaţĭ din partea apĕrătorului ca sĕ reproducă — ro-

---

cu împrejurarea, că Românii din aceste părţi suntŭ atâtŭ de temerarĭ, încâtŭ unŭ tînĕrŭ cu numele Ioanŭ Russu a avutŭ îndrăsnéla de a îmbrăţişatŭ şi sărutatŭ pe Micaşiu în mijloculŭ publicului adunatŭ în piaţă, tocmai în momentulŭ, când s'a coborîtŭ din căruţa, care l'a transferatŭ din Cluşiu. Mai încolo motivéză frica Vaşarheiului de Românĭ, c'o adeverinţă dată de tînĕrulŭ Suba din Vidraseu, în care acesta testifică, că Ioanŭ Russu s'ar fi lăudatŭ, că Micaşiu nu va sta nicĭ doue sĕptĕmânĭ în prinsórea din Vaşarheiu, pentru-că elŭ cu Românii îlŭ va elibera nu numai de acolo, dér şi din fundulŭ Secuimei, ba chiar şi din Sciţia.

Celelalte scrisorĭ, ţinêndu-se de sfera administraţiunei, nu aveau nicĭ unŭ interesŭ pentru noi, din care causă le-amŭ şi nimicitŭ, reservându-şĭ Russu raportulŭ magistratului şi atestatulŭ datŭ de Suba cu promisiunea, că sunândŭ césulu, în care ne vomŭ trage socotéla cu Ungurii pentru tóte nedreptăţile, i-lŭ va plesni în ochii lui Suba şi-lŭ va învĕţa, ce va sĕ dică omenia şi caracterŭ. Dér aceste documente nu au supravieţuitŭ revoluţiunea, pentru-că dândŭ Maghiarii focŭ Vidrasĕului în luna lui Octomvre, au arsŭ şi ele.

După acestea mai luândŭ pe Românŭ la cercetare, nu cum-va a ruptŭ elŭ straiţa din grumazulŭ husarului, şi că ce a făcutŭ cu acea straiţă, Românulŭ ni-a rĕspunsŭ, că nu s'a atinsŭ de călăreţŭ, ci s'a înspăimântatŭ elŭ, fără de a-lŭ ataca, ér din straiţă şi-a făcutŭ opincĭ. Am sfătuitŭ apoi pe omŭ sĕ nimicéscă şi opincile, orĭ celŭ puţinŭ sĕ nu iese cu ele în publicŭ, căcĭ aflându-se la elŭ, ar avé onórea de a fi trasŭ pe furcĭ, întocmai ca orĭ şi care inteligentŭ. Despre acestŭ bietŭ Românŭ mai amintescŭ, că elŭ căduse tómna în prinsórea Maghiarilorŭ şi, fără a-i puté imputa casulŭ pomenitŭ, orĭ altă faptă specială, l'au pedepsitŭ în curtea lui Haller din St. Paulŭ cu 100 bâte.

Eram dér în clarŭ cu perfidia şi intenţiunea Maghiarilorŭ. Totŭ odată am ajunsŭ şi la convingerea, că nu trebue sĕ le ducemŭ frică aşa mare, până când ei se declară către guvernŭ, că nu numai Micaşiu, dér nicĭ Vaşarheiulŭ nu este în siguranţă de Românii din jurŭ.

(Va urma).

mânesce — vorbele, ce susţinŭ că le-ar fi ḑisŭ acusatulŭ, ei, *necunoscêndŭ limba română*, n'au fostŭ în stare a satisface provocărei, şi ast-felŭ rolulŭ lorŭ de martorĭ s'a redusŭ la calumniă, căcĭ necunoscêndŭ limba română, nu au pututŭ înţelege nicĭ vorbele pronunţate românesce de acusatŭ; *tribunalulŭ însĕ n'a voitŭ sĕ ia asta în considerare*, ér **pe martorii favorabilĭ acusatului tribunalulŭ i-a respinsŭ simplamente** *nepermiţêndu-le depunerea jurămêntului* sub pretextulŭ insinuatŭ de procurorŭ, că mărturisirile lorŭ ar fi dubie („agályos tanu-valomások").

Acusaţiunea procurorului a fostŭ de totŭ sécă, întocmai ca şi elŭ; a terminatŭ ḑicênd, că faptele pentru carĭ acusatul este dat judecăţii, suntŭ de aşa natură, încâtŭ potŭ sĕ agite naţiunea maghiară contra celei române în casulŭ, că acusatulŭ ar rĕmâné nepedepsitŭ.

Apĕrarea, într'unŭ modŭ admirabilŭ, sdrobesce cu fapte netăgăduite acusaţiunea procurorului, basată numai pe sofisme şi sentimentalismŭ, reduce la adevĕrata valóre mărturisirile martorilorŭ denunciantĭ Farkas şi Máyer, şi descrie în colorile cele mai vii uneltirile, prin carĭ acusatulŭ a fostŭ trasŭ înaintea tribunalului; arată, că administraţia comitatului Hunedórei, făcênd imprudenţa în 1892 de-a trimite miliţiă în munţii apusenĭ sub pretextŭ de-a „potoli spiritele revoltate", trebuia sĕ-şĭ justifice acelŭ pasŭ nesocotitŭ, dér în locŭ de acésta s'a pornitŭ góna după „agitatorĭ", a cărei victimă este şi acusatulŭ de adĭ, contra căruia nu se aducŭ alte dovedĭ, decâtŭ mărturisirea a două persóne infectate de veninulŭ şovinismului maghiarŭ, şi carĭ nepricepêndŭ limba română, nicĭ n'au pututŭ înţelege, ce a vorbitŭ acusatulŭ.

Arată, că Trimbiţoniu nu a agitatŭ, nefiindŭ probe, şi totuşĭ e trasŭ înaintea judecăţii, ér cei carĭ în adevĕrŭ agită suntŭ trecuţĭ cu vederea; aşa broşura lui Kosztenszky, apoi cele publicate în ḑiarele maghiare, cum bună-óră cunoscuta esclamare a lui „Magyar Hirlap", că: *mily kár hogy a karoba huzás kiment a divatból, mily gyökeresen lehetne azzal megoldani az oláh kérdést"* („ce pĕcatŭ, că nu mai suntŭ la modă furcile, câtŭ de radicalŭ s'ar puté resolva cu acestea cestiunea valahă.") etc. Pledoariile apĕrătorului au făctŭ pe preşedinte sĕ întrerupă apĕrarea în 5 rêndurĭ, ér când apĕrătorulŭ cită cuvintele lui „Magyar Hirlap", preşedintele îi detrase cuvêntulŭ.

Urmézà apoi replica procurorului, care a fostŭ şi mai sarbedă, ca acusa, ér *acusatulŭ a fostŭ silitŭ sĕ renunţe la apĕrare din causă, că apĕrătorului sĕu 'i se detrase cuvêntulŭ.*

Tribunalulŭ, în fine, se retrage, şi după trei minute reapare, enunţândŭ sentinţa, prin care **Nicolae Trimbiţoniu este condamnatŭ la 1 anŭ temniţă de statŭ, 100 fl. amendă, séu în casŭ de neplătire 10 ḑile temniţă şi suportarea speselorŭ procesuale.**

Acusatulŭ a ascultatŭ sentinţa mai liniştitŭ, decâtŭ publiculŭ auditorŭ, — se părea, că nicĭ nu este vorba de persóna sa.

Atâtŭ procurorulŭ, câtŭ şi apĕrătorulŭ şi acusatulŭ au insinuatŭ recursŭ.

Marcu Munteanu.

SCIRILE ḐILEI.

19 (31) Ianuarie.

Unŭ preotŭ catolicŭ înaintea juraţilorŭ. In 7 Februarie se va ţiné înaintea curţii cu juraţĭ din Budapesta procesulŭ de pressă intentatŭ redactorului foiei catolice „Magyar Néplap", preotului catolicŭ Nicolau Lepsényi, pentru laesa majestate. Articolulŭ incriminatŭ, cu titlulŭ „Megtörtént", (S'a întêmplatŭ), se publicase cu ocasiunea sancţionării proiectelorŭ bisericescĭ politice, şi în elŭ se află şi pasagiulŭ: „De pe coróna Sfântului Ştefanŭ s'a ruptŭ crucea sfântă!"

—o—

Cum minţescŭ „patrioţii". „Dreptatea" de adĭ publică următórea desminţire: „Faţă de scirile lansate prin ḑiarele maghiare despre o pretinsă acţiune a Ligei, pusă la cale pentru aşternerea unei petiţiunĭ de agraţiare a condamnaţilorŭ noştri, carĭ scirĭ culminézà în raportulŭ din Bucurescĭ alŭ lui „Budapesti Hirlap", care spune între amĕnunte, că Liga ar fi provocatŭ pe d-lŭ *A. Mocsonyi* sĕ subscrie şi d-sa acelŭ petitŭ, ér d-lŭ Mocsonyi a respinsŭ acéstă propunere, — suntemŭ autorisaţĭ din cea mai competentă parte a declara, că d-lŭ *Mocsonyi* n'a fostŭ provocatŭ din partea Ligei sĕ subscrie pretinsa petiţiune, şi prin urmare prin nimicŭ n'a pututŭ fi îndemnatŭ sĕ facă, fiă declaraţiunile din acea corespondenţă, fiă altele, referitóre la acéstă cestiune".

—o—

Din cerculŭ electoralŭ alŭ Şimleului-Silvaniei primimŭ spre publicare următórea convocare: Subscrisulŭ, ca alegĕtorŭ din cerculŭ Şimleului-Silvaniei am onóre a convoca pe toţĭ alegĕtorii românĭ din acestŭ cercŭ la o *adunare*, ce se va ţiné în *1 Februarie* a. c. în *Şimleulŭ-Silvaniei* în localitatea teatrului orăşenescŭ la 10 óre antemeridiane. Obiectulŭ adunărei va fi: *Consfătuire asupra procsimei alegerĭ de deputatŭ din acestŭ cercŭ electoralŭ.* Şimleulŭ-Silvaniei, 28 Ianuarie 1895. Pentru clubulŭ electoralŭ alŭ alegĕtorilorŭ romanĭ: *Simeonŭ Orosŭ*, preşedinte, advocatŭ.

—o—

Din Gherla primimŭ urmatórea declaraţiune, pe care suntemŭ rugaţĭ a-o publica: „In nr. 3 din 1895 alŭ foiei „Tribuna" au apărutŭ, între scirile ḑilei, câte-va ordurĭ referitóre la afacerea preparanḑilorŭ renitenţĭ din Gherla, în carĭ ordurĭ se ḑice între altele, că condiţiunile puse de elevĭ pentru a reintra la preparandiă, au fostŭ primite de către trei profesorĭ, ér din partea directorului şi a unui profesorŭ nu. Subscrisulŭ, ca profesorŭ alŭ acelei preparandii, declarŭ, că n'am avutŭ, ba nicĭ chiar acum n'am scire despre acele pretensiunĭ, şi cu atâtŭ mai vîrtosŭ nu le-am pututŭ decĭ nicĭ primi. Gherla, 30 Ian. 1895: *Ioanŭ L. Hosszu* prof. prep."

—o—

Casimir-Périer, ex-presidentului Franciei, se ocupă cu redactarea unei broşurĭ sensaţionale, intitulată: „Şese lunĭ de presidenţiă". Se ḑice, că Périer în acéstă broşură va descrie istoria prinsórei sale, rolulŭ, la care a fostŭ osênditŭ, luptele ce le-a avutŭ în fie-care ḑi şi cursele, ce i s'au pusŭ.

—o—

Ḑiare oprite în America. Camera deputaţilorŭ americanĭ în scurtŭ timpŭ va avé sĕ desbată unŭ bil (proiectŭ de lege), privitorŭ la oprirea întrărei tuturorŭ ḑiarelorŭ agitatóre anarchiste şi socialiste din strĕinătate în Statele Unite.

—o—

† Arthur Cayley, renumitulŭ matematicŭ dela universitatea din Cambridge a muritŭ în etate de 72 anĭ. Mai mare renume şi-a câştigatŭ elŭ prin studiulŭ funcţiunilorŭ eliptice.

—o—

„Călindarulŭ plugarului pentru anulŭ 1895", a apărutŭ în tipografia „*A. Mureşianu*" din Braşovŭ, continuă de-a fi fórte căutatŭ şi căldurosŭ primitŭ din partea publicului. Doritorii dea avé acestŭ călindarŭ sĕ grăbéscă a şi-lŭ procura pănă mai avemŭ esemplare disponibile. Pentru încungiurarea cheltuelilorŭ, abonenţii „Gazetei" şi-lŭ vorŭ puté procura mai uşorŭ, trimiţêndŭ preţulŭ „Calindarului" de-odată cu reînoirea abonamentului. Preţulŭ este 25 cr., la carĭ masuntŭ a-se adauge 5 cr. pentru trimiterea cu posta. De vêndare şi la librăria I. E. Ţeranu în Oravita.

—o—

Societatea de lectură „Iónŭ Popasu" a studenţilorŭ dela şcólele medii române gr. or. din Braşovŭ, invită la *Şedinţa festivă*, ce se va ţiné *Duminecă* în 22 *Ianuarie* st. v. în sala cea mare a gimnasiului. Inceputulŭ la 5 óre séra. Oferte marinimóse se primescŭ cu mulţămită şi sĕ vorŭ cuita pe cale publică.

Programulŭ este: 1) Cuvêntŭ de deschidere, de conducĕtorulŭ societăţii, prof. I. *Baptistŭ Boiu*; 2) „Deştéptă-te Române", marşŭ esec. de *orchestra societăţii*; 3) V. Alexandri: „Ovidiu", fragmentŭ din actulŭ V., declamatŭ de *A. Bogdanŭ* şi I. *Sporea*, cl. VII gimn; 4) „Ursita mea", de Gr. Stefănescu, esec. de corulŭ vocalŭ; 5) „Basmulŭ românŭ", disertaţiune de *Sextilŭ Puşcariu*, cl. VIII gimn. 6) a) „Cântecŭ de légănŭ", b) „Pizzicato Gavotte", de C. Latann, esecutate de orchestra societăţii; 7) „Ţiganulŭ la miere", anecdotă de Th. D. Speranţă, declamată de *T. Herseni*, cl. III. com. 8) a) „Serenadă", b) „Bobocele şi inele", de I. Vidu, esec. de corulŭ vocalŭ; 9) „Marşŭ românescŭ", de Mazalık, esec. de orchestra societăţii.

Alte procese pentru „agitaţiă".

Pratulŭ lui Traianŭ, 19 Ian 1895.

Domnule Redactorŭ! Conformŭ provocărei, ce mi-a sositŭ în 28 Ianuarie n. c. dela tribunalulŭ de pressă din Cluşiu, îndelungŭ trăgănatulŭ nostru procesŭ de pressă, ce s'a fostŭ amânatŭ de pe 8 Septemvre pe 6 Noemvre, apoi pe 4 Decemvre 1894, în fine totuşĭ se va pertracta înaintea curţii cu juraţĭ din Cluşiu la 5 Martie n. c.

Pretextŭ şi la acestŭ procesŭ a datŭ o adresă de aderenţă, datată din 10 Septemvre n. 1893, menită pentru d-lŭ Aurelŭ C. Popoviciu şi publicată în Nrulŭ 208 alŭ „Tribunei" dela 1 Augustŭ 1893.

Cuprinsulŭ adresei incriminate este următorulŭ:

„D-lui Aurelŭ C. Popoviciu, în Sibiiu. — Intoleranţa şovinistică te-a pusŭ în şirulŭ celorŭ mai marĭ martirĭ ai némului nostru românescŭ. Causa pentru care suferĭ, neînfrântule luptătorŭ este causa întregei românimĭ. Susŭ stindardulŭ nostru naţionalŭ!!! Suntemŭ gata la orĭ ce jertfe"!!!!

Acusaţĭ în acestŭ procesŭ suntŭ toţĭ subscriitorii adresei, şi anume: Teodorŭ Trîmbiţaşĭ învĕţătorŭ în Poiana, Iuliu Petricaşŭ înv. în Cocŭ, Ioanŭ Gaia propriet. în Turda, Nicolau Rusŭ propriet. în Poiana, Romulŭ Romonţanŭ preotŭ în Sândŭ, Iuliu Gelŭ Gelanŭ funcţionarŭ de postă, Simeonŭ Nicoră înv. în Luna, Simeonŭ Poruţŭ înv. în Turda, Ştefanŭ Marişŭ teologŭ în Blaşiu, Valeriu Moldovanŭ studentŭ universitarŭ, Georgiu Tatarŭ înv. în Mischiu, Ioanŭ Giurgiu înv. în Jara, Ioanŭ Cadarŭ primarŭ în Indolŭ, Septimius Basilŭ Murĕşanŭ teologŭ în Blaşiu, Constantinŭ Florianŭ înv. în Copandŭ, Iuliu P. Murĕşanŭ înv. în Feiurdŭ şi, în fine, îndelungŭ răbdătorulŭ redactorŭ alŭ „Tribunei", d-lŭ Andreiu Balteşŭ.

Ne bucurămŭ şi ne simţimŭ fórte fericiţĭ, că ne-au învrednicitŭ şi pe noi a sta pe acea bancă, de pe care atâţĭ Românĭ s'au jertfitŭ pentru sânta causă a dreptăţii după care de multŭ înSătoşămŭ atâtŭ noi, câtŭ şi ceialalţĭ Nemaghiarŭ din acéstă nefericită patriă.

Unŭ acusatŭ.

*

Totŭ pentru „agitaţiă" suntŭ citaţĭ pe ḑiua de 23 Februarie n. c. înaintea judecătoriei de cercŭ din Abrudŭ următorii d-nĭ: Nicolae *Băieşanŭ* şi Grigorie *Sima*, preoţĭ; Aurelianŭ *Danciu* directorŭ de mine, Sim. *Dandea* proprietarŭ de mine, George *Davidŭ* juristŭ în Budapesta, Virgilŭ *Todescu* drd. în medicină la Viena şi Iónŭ *Davidŭ* candidatŭ de advocatŭ.

---

† Mareşalulŭ Canrobert.

Francia are érăşĭ unŭ mortŭ celebru, mareşalulŭ *Canrobert Francois Certain*, născutŭ la 1809 şi mortŭ în 28 Ianuarie c. Canrobert şĭ-a făcutŭ studiile militare în şcóla militară din *St. Cyr* şi deja în vêrstă de 19 anĭ a avansatŭ la rangulŭ de locotenentŭ.

In 1835 a mersŭ în Algeria, de unde după ocuparea Constantinei s'a reîntorsŭ în patriă, ca căpitanŭ. In 1839 şi-a formatŭ o companiă din Carlişcii refugiaţĭ pentru legiunea streinilorŭ. La 1841 s'a dusŭ érăşĭ în Algeria, unde, în 1847, a raportatŭ mai multe victorii, ca colonelŭ în fruntea unui regimentŭ de Zuavĭ. De-aicĭ a fostŭ rechiămatŭ, ca generalŭ, în 1850. Cu ocasia loviturei de statŭ din 1851, a fostŭ celŭ mai activŭ sprijinitorŭ alŭ lui Ludovicŭ Napoleonŭ. Elŭ a făcutŭ ordine în Parisŭ.

In rĕsboiulŭ Crimeicŭ a luatŭ comanda supremă şi reîntorsŭ din acestŭ rĕsboiu, a fostŭ trimisŭ în Stockholm, ca sĕ zădărnicéscă alipirea Svedilorŭ de aliaţĭ. Mareşalŭ a devenitŭ la 1855. A luatŭ parte în rĕsboiulŭ Italianŭ, şi ca comandantulŭ corpului III de armată s'a distinsŭ la Magenta, dér la Solferino n'a fostŭ aşa de norocosŭ.

In rĕsboiulŭ franco-german din 1870/7 1 a fostŭ la începutŭ comandantulŭ gardei de *Châlons*, apoi a condusŭ corpulŭ VI de armată în fruntea căruia a apĕratŭ *Vionville*, în 8 Augustŭ *Saint-Privat*, apoi s'a retrasŭ în Metz, după a cărui cădere a ajunsŭ în captivitate germană. După încheierea păcii dela *Versailles*, Canrobert s'a reîntorsŭ în Francia, luândŭ parte activă la organisarea armatei francese. Mai târḑiu a devenitŭ membru alŭ consiliului superiorŭ alŭ armatei, demnitate la care a renunţatŭ în 1873.

Dela 1879 *Canrobert* a fostŭ membrulŭ Senatului francesŭ, aparţinêndŭ partidei bonapartiste. Mai în urmă a apĕrutŭ pe orisonulŭ politicŭ cu ocasia visitei flotei rusescĭ la Toulon, când oficerii ruşĭ l'au salutatŭ cu epitetulŭ de „generalulŭ dela Crimea".

SCIRĬ ULTIME.

Petersburg, 30 Ianuarie. Contra tuturorŭ aşteptărilorŭ, Ţarulŭ a numitŭ pe *Şişkin* ministru de esterne alŭ Rusiei, în loculŭ lui Giers.

Londra, 30 Ianuarie. „Agenţiei Reuter" i-se telegrafiézà din Rio de Janeiro, că ierĭ sérà aşa numiţii Jacobinĭ au arangeatŭ demonstraţiunĭ marĭ. Miliţia e consignată. Poliţiei i-a succesŭ a împrăscia mulţimea turbulentă. S'au întêmplatŭ mai multe ciocnirĭ sângeróse şi mulţĭ au fostŭ răniţĭ. Situaţia e seriósă. Mişcările revoluţionare s'au estinsŭ în Bolivar, Magdalena şi Antiopia. Resculanţii au ruptŭ sêrmele dela telegrafŭ.

DIVERSE.

O epistolă de amorŭ a lui Napoleonŭ I. In Decemvre anulŭ trecutŭ a muritŭ în Alegre (oraşŭ din America) o femeia bĕtrână în etate de 101 anĭ. Numele ei este Amalia Bonchamps. Ea purta atêrnată de grumadĭ, o amuletă, pe care n'a arĕtat'o nicĭ-odată nimĕrui. După mórtea ei, amuleta a fostŭ aflată, şi deschiḑêndu-se s'a aflatŭ înt'rênsa o scrisóre a lui Napoleonŭ I, datată din 1812. Ea sună: „Fiĭ fericită, dragă Amaliă! Adio póte pentru veciă. Tu numai odată m'ai vĕḑutŭ, şi şi atuncĭ frântŭ, în umilire, atuncĭ, când armata mea odiniórà gloriósă şĭ-a durmitŭ somnulŭ vecĭnicŭ pe câmpiile gheţóse ale Rusiei. Tu ai avutŭ milă de mine şi te-ai apropiatŭ atuncĭ, când mĕ simţeam mai nefericitŭ. Tu cu iubirea ta fierbinte ai făcutŭ sĕ uitŭ nefericirea şi totŭ ce nu-mĭ era plăcutŭ. Mi-ai datŭ singura ta comórà, numai ca sĕ-mĭ alinŭ durerea. Decă voiu puté sĕ-mĭ reocupŭ tronulŭ, îmĭ voiu aduce aminte de tine, care ai avutŭ milă de Cesarulŭ învinsŭ. Iţĭ trimitŭ unŭ sărutŭ pe frunte. Adio! — 1812. *Napoleonŭ.* — Cu scrisórea acésta e în legătură faptulŭ istoricŭ, că pe timpulŭ espediţiei sale în Rusia, Napoleonŭ a avutŭ relaţii de amorŭ cu o fată cu numele Amalia Bonchamps, care nicĭ-odată n'a trădatŭ acestŭ secretŭ alŭ vieţii sale până ce mórtea n'a descoperitŭ taina.

Literatură.

In tipografia „A. Mureşianu" din Braşovŭ a apărutŭ: **Povestirĭ economice** despre grădinăritŭ, economia câmpului, vieritŭ şi păduritŭ, de *Ioanŭ Georgescu.* O carte fórte folositóre pentru plugarĭ, scrisă în stilŭ uşorŭ de priceputŭ. Cartea are 136 pag. şi costă 25 cr. De vêndare la tipografia „A. Mureşianu" în Braşovŭ, şi la autorulŭ în cSorei (p. u. Alsó-Porumbák).

Proprietarŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Gregoriu Maiorŭ.**

Cursul la bursa din Viena.

Din 31 Ianuaire 1895.

Renta ung. de aurŭ 4% . . .	125.15
Renta de coróne ung. 4% . .	99.20
Impr. căil. fer. ung. în aurŭ 4½% .	128.50
I apr. căil. fer. ung. în argint 4½%	103.49
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	125.75
Bonurĭ rurale ungare	98.20
Bonurĭ rurale croate-slavone . .	97.75
Imprum. ung. cu premii	169.—
Losurĭ pentru reg. Tisei şi Segedin.	145.—
Renta de hârtie austr.	100.75
Renta de argint austr.	100.70
Renta de aur austr.	125.75
Losurĭ din 1860	156.75
Acţii de ale Băncei austro-ungară .	1065.—
Acţii de-le Băncei austr. de credit.	416.60
Acţii de-ale Băncei ung. de credit. .	505.50
Napoleondorĭ	9.84
Mărcĭ imp. ger.	60.67
London (lire sterlinge).	124.—
Rente de corone austr.	101 05

Cursulŭ pieţei Braşovŭ.

Din 30 Ianuarie 1895.

Banconote rom.	Cump.	9.74	Vênd.	9.79
Argint român.	Cump.	9.65	Vênd.	9.70
Napoleon-d'orĭ	Cump.	9.82	Vênd.	9.85
Galbenĭ	Cump.	5.85	Vênd.	5.90
Ruble rusescĭ	Cump.	132.—	Vênd.	—.—
Mărcĭ germane	Cump.	60.15	Vênd.	—.—
Scris. fonc. Albina 5%		100.75	Vênd.	101.75
Lire turcescĭ	Cump.	11.15	Vênd.	—.—

Tipografia A. Mureşianu, Braşov.